

SZABADKA SZÍNHÁZI ALBUMÁBÓL

IVANKA RACKOV: *Iz pozorišnog albuma Subotice.*
Osvit, Subotica, 1977.

Találó a cím. Ivanka Rackov könyve színházi életünkről valóban úgy hat, mint egy album, amelynek lapjai személyes benyomás és meggyőződés sugallta választás alapján álltak össze. Erdemes ezzel kapcsolatban idézni Ivo Popićnak a könyvhöz írt bevezetőjéből néhány sort: „A Szabadka színházi albumából című könyv nem monográfia és nem tanulmány, amit világosan megmond a címe is. Ez a könyv egy sor rövidebb vagy hosszabb cikkből és jegyzetből, benyomásokból és elemző értékelésekből áll, valamint néhány színész és rendező arcképéből. Ivanka Rackovnak nem is volt más célja, mint hogy a további kutatómunka biztosabb és tartósabb alapjához és ösztönzéséhez járuljon hozzá...” Ha Ivo Popićnak ezeket a sorait szemünk előtt tartva vesszük kezünkbe a könyvet, és nem azzal a várakozással, amely egy, a teljesség igényével íródott művelődéstörténeti munkát előzne meg, akkor mondhatjuk, hogy Ivanka Rackov könyve érdekes és színes olvasmány mindazok számára, akiket színházi életünk múltjának bizonyos mozzanatai érdekelnek.

A könyv három fejezetből áll. Az első fejezetben, amelynek címe *Épület korintoszi oszlopokkal*, a szerző a szabadkai színház első évtizedeit vázolta, amelyekben eleinte német, majd magyar vándorszíntársulatok voltak Thália művészetének hordozói.

A *Szabadka színházi múltjából* című második fejezet első felében, amely a könyv legalaposabb és legértékesebb része, Ivanka Rackov elsőként mutatja be időrendi sorrendben és részletes adatokkal az újvidéki Szerb Népszínház vendégszerepléseit Szabadkán 1862-től 1941-ig. E fejezet második része a két világháború közötti színházszászról szól.

A harmadik fejezet *Három évtized* címmel a Szabadkai Népszínház megalakulásának és fejlődésének történetét mondja el főbb vonalakban 1945-től 1975-ig. E fejezet

végén a Népszínház tizenkét színművészenek, illetve rendezőjének meleg hangon írt, emberközelből ábrázolt portréját látjuk.

Az első két fejezettel kapcsolatban megjegyeznénk: talán érdemes lett volna hangsúlyozni, hogy míg a Szabadkán játszó színtársulatok ezekben az évtizedekben csupán egy-egy évadra szerződtek vagy pedig vendégszerepeltek, állandó zenekara, amelyet a város tartott fenn, már volt Szabadkának. Ennek a zenekarnak, bár egyházi zenekar néven szerepelt, a feladatkörébe tartozott a templomi muzsikáláson kívül a világi rendezvényeken való fellépés, valamint a zenés színdarabok kísérete, tehát az állandó színházi közreműködés is. S ez a zenekar olyan karmesterek keze alatt működött, mint Arnold György, akinek javaslatára 1803-ban öt zenésszel megalakult (a többit önfeláldozó munkával ő maga nevelte hozzá) és akinek *Kemény Simon* című dalművével 1826-ban az újonnan felépített színháztermet a nagykávéházban (Polgári Kaszinó) megnyitották. (D' Isov Kálmán: *Arnold György*. Budapest, 1908, 10.) 1882-től 1906-ig — halála előtt két nappal éppen a színházban, zenés színdarab vezénylése után lett rosszul — Gaál Ferenc vezette ezt a zenekart, az 1885–86. évadot kivéve, amikor Lányi Ernő volt a színházi karmester. Gaál Ferenc több, Szabadkán bemutatott színműhöz is szerzett zenét. (*Kraljević Marko* és *A szép bunyevác lány* Velja Miljković szövegeire, *Batthyány generalis* Siebenburger Károly szabadkai gimnáziumi tanár szövegére.) Gaál Ferenc halála után már saját karmesterekkel működtek a színház-társulatok, az addigi egyházi-színházi városi zenekar pedig Lányi Ernő irányításával filharmonikus zenekarrá alakult.

Ivanka Rackov könyve szerint „magyar szó nem hallatszott a Városi Színház színpadáról a nagyszerb burzsoázia uralma alatt az SZHSZ királyságban, sem a Jugoszláv királyságban”. (17.) Ezzel szem-

ben Garay Béla *Az ekhós szekértől a forgószínpadig* című könyvében (Testvériség—Egység, Újvidék, 1953) azt állítja, hogy csak az 1927. január 12-én megnyílt új színházban nem adtak helyet a magyar színészeknek, de a háború befejezése után egy ideig még volt néhány előadás a Városi Színházban magyar nyelven is: „Néhány hónapig üres volt a színházterem és csak 1919. február 8-án emelkedett ismét magasba a függöny. Ekkor rendezte a Műpártolók Köre első kabaréelőadását. Ez volt az első megnyilatkozás hosszú hónapok után a Városi Színház színpadán.

Aztán a *Régi szerető, Piros bugyelláris, Cifra nyomorúság* következett...” (119.) És minden komoly nehézség ellenére is, mondhatni, virágzott a magyar színjátszás a két háború között: előbb a Legényegylet, majd a Népkör színjátszóinak jóvoltából.

A könyv befejező részéhez azt fűznék hozzá, hogy csak tizenkét színművész, illetve rendező arcképet tartalmazza, hiszen rajtuk kívül még sokan mások is jelentősen hozzájárultak a szabadkai színjátszás történetéhez. De reméljük, hogy az ezúttal megjelent portrékat továbbiak is követik majd.

KENYERES KOVACS MÁRTA

